

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Πρακτικά
Πανελληνίου Συνεδρίου
με Διεθνή Συμμετοχή

Ανο
στοχασμοί
για την
παιδική
ηλικία

Θεσσαλονίκη, 31-10 / 1-11 2014

Σε συνεργασία με την Παιδαγωγική Σχολή
και το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΖΥΓΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Θεσσαλονίκη, 31/10/2014 - 1/11/2014

Ανα-στοχασμοί

για την Παιδική Ηλικία

Τ.Ε.Π.Α.Ε - Α.Π.Θ.

Αναφορά ως

Μ. Τζεκάκη & Μ. Κανατσούλη (Επιμ.). *Πρακτικά του Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή: Ανα- στοχασμοί για την Παιδική Ηλικία*. Θεσσαλονίκη: ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ.

Ιστοσελίδα: <http://www.nured.auth.gr/congress2014/>

ISBN: 978-960-243-695-0

Copyright © 2014 ΤΕΠΑΕ & ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Για το περιεχόμενο της κάθε ανακοίνωσης, τη μορφή και τη βιβλιογραφία (εκτός της βασικής μορφής και ταξινόμησης των κειμένων) την ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς.

Οργάνωση ύλης: Ερατώ Γαζάνη

Τεχνική Επιμέλεια: Εκδόσεις Ζυγός _ Θεσσαλονίκη

Γραφιστική Επιμέλεια (Εξωφύλλου – εντύπου): Δημήτρης Γερμανός

Τεχνική Επιμέλεια Ιστοσελίδας: Νίκος Πουρνάρας

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΘΟΡΥΒΟ

Αναστασία Δημητρίου¹, Βασιλεία Χρηστίδου², Μαρία Παπαδοπούλου³,

¹ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, E-mail: anadim@otenet.gr

² Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, email: vchristi@uth.gr

³ Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, email: mariapap@uth.gr

Η ηχορρύπανση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες τόσο στην Ευρώπη όσο και διεθνώς. Η έκθεση των ατόμων στο θόρυβο αποτελεί τον πρωταρχικό παράγοντα απώλειας της ακοής και επηρεάζει τις ψυχικές λειτουργίες, το νευρικό, το κυκλοφορικό, το γαστρεντερικό, το ενδοκρινικό σύστημα του ανθρώπινου οργανισμού, ενώ έχει επίσης συνδεθεί με προβλήματα αντικοινωνικής και βίαιης συμπεριφοράς (Prasher, 2000· WHO, 2003).

Ερευνητικά ευρήματα υποδεικνύουν τη σοβαρότητα της έκθεσης των παιδιών στο θόρυβο καθώς αναφέρονται βλαπτικές συνέπειες στην υγεία που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με καταστάσεις άγχους με σωματικά συμπτώματα, με ψυχολογικές επιπτώσεις και με διαταραχές στη γνωστική ανάπτυξη που σχετίζονται με μαθησιακές δυσκολίες και αφορούν αδυναμία συγκέντρωσης, κατανόησης, επικοινωνίας καθώς επίσης επιπτώσεις στη λειτουργία της μνήμης (Shield & Dockrell, 2003· Prasher, 2000· WHO, 2005).

Τα παιδιά είναι περισσότερο ευάλωτα στην έκθεση στο θόρυβο καθώς δεν αναγνωρίζουν τους κινδύνους από αυτή, δεν αναγνωρίζουν τις πηγές των βλαπτικών θορύβων και δεν γνωρίζουν πώς να αποφεύγουν το θόρυβο. Τα παραπάνω υποδεικνύουν τη σημασία της έγκαιρης ευαισθητοποίησης των παιδιών απέναντι στο θόρυβο και τις συνέπειές του με σκοπό τη διασφάλιση της σωματικής και ψυχικής τους υγείας και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους.

Στην κατεύθυνση αυτή σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε σχετικό εκπαιδευτικό σενάριο για μικρά παιδιά. Βασικός σκοπός του εκπαιδευτικού σεναρίου είναι η ευαισθητοποίηση παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας (νηπιαγωγείο έως Β' δημοτικού) στις άμεσες και μακροχρόνιες συνέπειες του θορύβου στην υγεία. Βασικές επιδιώξεις του εκπαιδευτικού σεναρίου είναι η ανάπτυξη της επίγνωσης των θορύβων στο οικείο περιβάλλον των παιδιών, η αναγνώριση των βλαπτικών πηγών θορύβου, η κατανόηση των κινδύνων για την υγεία, η ανάπτυξη αρνητικών στάσεων απέναντι στο θόρυβο και θετικών στάσεων και προτάσεων για τη μείωση της έκθεσής τους σε αυτόν.

Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού σεναρίου βασίστηκε στις αρχές της ομαδοσυνεργατικότητας, την επίλυση προβλημάτων, τη διαθεματικότητα, τη βιωματική παρατήρηση, τη διερευνητική μάθηση, την πολυτροπικότητα και την ανάπτυξη επιστημονικού γραμματισμού.

Στο σχεδιασμό λήφθηκαν υπόψη τα βιώματα και οι πιθανές εναλλακτικές αντιλήψεις των παιδιών της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας, σχετικά με τις έννοιες ήχος και θόρυβος, τις πηγές παραγωγής και τα χαρακτηριστικά τους.

Καθώς τα περισσότερα κείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή τα παιδιά είναι πλέον πολυτροπικά και τα όρια του γραμματισμού για τον 21^ο αιώνα έχουν αναδιαμορφωθεί ώστε να περιλαμβάνουν τέτοιου τύπου κείμενα (Unsworth, 2001· Kress, Jewitt, Ogborn, & Tsatsarelis, 2001· Kalantzis & Cope, 2012), βασική επιλογή του εκπαιδευτικού σεναρίου ήταν η κατανόηση της συμβολής των ποικίλων τρόπων στην κατασκευή του νοήματος και ειδικότερα η κατανόηση και παραγωγή από τα παιδιά πολυτροπικών κειμένων. Το εκπαιδευτικό σενάριο οδηγούσε τα παιδιά στην παραγωγή πολυτροπικών κειμένων με στόχο την ευαισθητοποίηση απέναντι στο θόρυβο και τις συνέπειές του στην υγεία.

Το σενάριο υλοποιήθηκε σε 3 νηπιαγωγεία και σε ένα δημοτικό σχολείο κατά τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο 2014. Συγκεκριμένα, στο Νηπιαγωγείο Νέας Χηλής και στο 23^ο Νηπιαγωγείο Αλεξανδρούπολης, στο 24^ο Νηπιαγωγείο Βόλου και στην Β' Δημοτικού του 30^{ου} Δημοτικού Σχολείου Βόλου. Ο αρχικός σχεδιασμός του σεναρίου εκτεινόταν σε 9 δραστηριότητες, ενδεικτικής διάρκειας περίπου 30 λεπτών για την καθεμιά.

Σε κάθε περίπτωση, το σενάριο -ευέλικτο ως προς τη σύλληψη και τις δυνατότητες εφαρμογής του- διαμορφώθηκε ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των παιδιών, τις δυνατότητες του χώρου και της υποδομής, την ένταξή του στο ευρύτερο σχολικό πρόγραμμα, με αποτέλεσμα να υπάρξουν αρκετές διαφοροποιήσεις ως προς την εφαρμογή του και τα είδη των πολυτροπικών κειμένων που παρήχθησαν.

Τα παιδιά δούλευαν σε ομάδες καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων εξασκήθηκαν στην ακουστική παρατήρηση των θορύβων του οικείου περιβάλλοντός τους, έκαναν ηχομετρήσεις στους εκπαιδευτικούς χώρους, στη γειτονιά και σε επαγγελματικούς χώρους που επισκέφτηκαν, εξοικειώθηκαν με ψηφιακές παρουσιάσεις ταξινόμησης θορύβων σε ευρύτερες κατηγορίες με βάση την προέλευσή τους, έπαιξαν παιχνίδια ταξινομώντας ήχους και θορύβους, διάβασαν κόμικς με τις πιθανές συνέπειες από την έκθεση στο θόρυβο.

Οι παραπάνω δραστηριότητες οδήγησαν τα παιδιά που συμμετείχαν στο πρόγραμμα να κατασκευάσουν σε συνεργασία με τις εκπαιδευτικούς ποικιλία πολυτροπικών κειμένων, όπως:

- αραχνογράμματα με πηγές καθημερινών θορύβων

- ραβδογράμματα στα οποία ταξινόμησαν τους θορύβους με βάση τη συχνότητα παρατήρησής τους,
- ‘θερμόμετρα ήχου’ στα οποία ταξινόμησαν τους θορύβους με βάση την έντασή τους,
- αφίσες για την ημέρα ευαισθητοποίησης ενάντια στο θόρυβο η οποία γιορτάζεται την τελευταία Τετάρτη του Απριλίου.

Επίσης, συμπληρώθηκαν κόμικς με προτάσεις προστασίας από το θόρυβο και φύλλα ακουστικής καταγραφής ήχων και θορύβων.

Επιπλέον, κατασκευάστηκαν τραγούδια για τις συνέπειες του θορύβου, σλόγκαν για την ημέρα ευαισθητοποίησης ενάντια στο θόρυβο, επιστολές και πίνακες αναφοράς για τις συνέπειες του θορύβου στην υγεία, κόμικς, κ.α.

Τα παιδιά χρησιμοποίησαν ποικίλους τρόπους για την κατασκευή των πολυτροπικών κειμένων τους: γλωσσικούς (προφορική και γραπτή γλώσσα), οπτικούς (χρώμα, σχέδια, εικόνες, ζωγραφιές, διαγράμματα, κ.α.), ακουστικούς (ένταση, ρυθμός, μουσική), κινητικούς (κίνηση, εκφράσεις σώματος και προσώπου) και χωρικούς (διευθέτηση των αντικειμένων στο χώρο και στη σελίδα, κατεύθυνση).

Το ενδιαφέρον των παιδιών για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα οδήγησε στην παράταση του προγράμματος (κατ’ ελάχιστο για 5 διδακτικές ώρες) με νέες δραστηριότητες που δημιουργήθηκαν σε κάθε εκπαιδευτικό χώρο.

Η αξιολόγηση της επίδρασης του εκπαιδευτικού σεναρίου στην κατανόηση του φαινομένου του θορύβου και των συνεπειών στην υγεία των παιδιών πραγματοποιήθηκε μέσω ατομικών ημιδομημένων συνεντεύξεων που διεξήχθησαν μία εβδομάδα πριν και μία εβδομάδα μετά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού σεναρίου (pre & post test). Τα αποτελέσματα, αφού αναλύθηκαν ποιοτικά και ποσοτικά, έδειξαν διαφοροποιήσεις ως προς την κατανόηση του φαινομένου από τα παιδιά, τη δυνατότητα διάκρισης μεταξύ ήχων και πηγών ήχου και τη συνειδητοποίηση της επίδρασης του ήχου στην υγεία τους. Τέλος, τα παιδιά, μετά το τέλος του εκπαιδευτικού σεναρίου, ήταν σε θέση να προτείνουν μικρές παρεμβάσεις αποφυγής της έκθεσης σε θόρυβο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Kalantzis, M., & Cope, B. (2012). *Literacies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kress, G., Jewitt, C., Ogborn, J., & Tsatsarelis, C. 2001. *Multimodal Teaching and Learning: The Rhetorics of the Science Classroom*. London: Continuum.

Prasher, D. (2000). A European concerted action on noise pollution health effects reduction - NOPHER. *Noise Health* 2,1-3.

Shield, B., & Dockrell, J. (2003). The effects of noise on children at school: a review. *Journal of Building Acoustics* 10(2), 97-106.

Unsworth, L. (2001). *Teaching Multiliteracies Across the Curriculum: Changing Contexts of Text and Image in Classroom Practice*. Buckingham: Open University Press.

WHO (World Health Organization) (2003). *Technical meeting on exposure - response relationships on health*. WHO, Regional Office for Europe.

WHO (World Health Organization) (2005). *Children's Health and the Environment. Training Package for the Health Sector*. Διαθέσιμο στο: <http://www.who.int/ceh>